

ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉLELMISZERIPARI TERMELÉKENYSÉGI ELEMZÉSEK¹

COMPARATIVE ANALYSIS OF PRODUCTIVITY IN FOOD INDUSTRY

BALOGH Sándor - BALÓ Tünde

SZTE SZÉF

ÉLELMISZERIPARI GAZDASÁGTAN ÉS MARKETING TANSZÉK

ÖSSZEFOGLALÓ

A referátum az élelmiszeripari termelékenység összehasonlító vizsgálatával nyert adatokat mutatja be. A vizsgálat aktualitását Magyarország európai uniós csatlakozása minősíti. Az objektív helyzet-megítélést azonban a termelékenységi színvonal meghatározásának ez ideig tisztázatlan módszertani vonatkozásai is akadályozzák.

Szerzők állásfoglalása szerint a termelékenységet a bruttó hozzáadott érték és a létszám hányadosaként, a munkaköltség változásával korrigáltan célszerű számítani. A referátumban bemutatásra kerülnek azok a számítások, amelyeket a szerző az Európai Unió tagországainak, illetőleg Magyarország élelmiszeripari termelékenységének összehasonlítására végzett.

ABSTRACT

Data obtained with the comparative examination of the productivity of food industry are presented in the report. The timeliness of the study is given by Hungary's accession to the European Union. However, the judgement of the objective situation is hindered by the so far unclarified methodological aspects of determining the productivity level. The authors holds the view that productivity should be calculated as the quotient of the value added and the persons employed, corrected with the change of personal cost. The report presents the calculations made by the author for the comparison of the productivity of food industry in the EU member states and in Hungary.

A magyarországi – főként a hazai tulajdonú - élelmiszeripari vállalkozások komoly EU-csatlakozási dilemmája az, hogy milyen lesz versenyképességük az egységes belső piacon. Dolgozatunk a versenyképességet alkotó tényezők egyik legfontosabb jelzőjével, a termelékenységi különbségekkel foglalkozik. Az alacsony termelékenység, illetve a termelékenységi színvonalban jelentkező lemaradás nem csak az élelmiszeripari fázist fenyegeti, de egész termékláncokat, vertikumokat is, hiszen

¹ A „Gazdálkodók esélyei az Európai Unióban” c. EU-napi Konferencián, Mosonmagyaróvárott, 2003.május 8-9-én elhangzott előadás szövege.

- ha az alacsony termelékenységi szint nem teszi lehetővé a hozzáadott érték-termelés megfelelő arányát, ebből a profit nem megfelelő színvonala következik, s ezáltal a beszállító mezőgazdasági fázis érdekeltiségének fenntartása sem lesz lehetséges hosszú távon;
- másrészt, összeadódva a mezőgazdasági fázisban fellelhető, esetleg hasonlóan alacsony termelékenységgel, tartós versenyképességi problémákat okozhat a belső piacon.

Módszertani kérdések

A munka termelékenysége nem más, mint a munka értéktermelő képessége, amelyet egy viszonysszámmal fejeznek ki, s e viszonysszám számlálójában valamilyen, a kibocsátást jellemző adat, nevezőjében pedig a munkaráfordítás szerepel.

A munka termelékenységének vizsgálata a feladat látszólagos egyszerűsége ellenére sem könnyű. Sőt, paradox módon

- a módszertanilag bonyolultabb elemzések közé tartozik,²
- és a mélyebb elemzésekhez szükséges alap-információk csak korlátozottan, vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre.³

E két tényező együttese többnyire elriasztja az elemzőket attól, hogy ennek – az egyébként fontos – kérdésnek a vizsgálatára vállalkozzanak. Ugyanakkor mind általánosabb az a vélemény, hogy az Európai Unióban versenyképességünk egyik fontos tényezője éppen a munka termelékenységének növelése lehet.

A legutóbbi évekig az élőmunka termelékenységét a bruttó termelési érték és a létszám hányadosaként értelmezték. Így számították az Európai Unióban is.⁴ Újabban azonban – éppen a folyó termelő felhasználás (egyszerűsítve: az anyagköltség) nagy súlyaránya miatti lehetséges torzító hatásra tekintettel – a hozzáadott érték/létszám hányadost számítják. További új elemként, korrekciós tényező gyanánt figyelembe veszik a munkaköltségek alakulását is, s ezzel mintegy a hozzáadott érték-tömeg előállításának munkaköltségét vizsgálják.⁵

A feladat fontosságára mutat az, hogy az Európai Unióban a munka termelékenységének vizsgálata folyamatos és rendszeres tevékenység, s annak középpontjában a triádok másik két szereplőjéhez (az USA-hoz és Japánhoz) történő viszonyítás, valamint a technikai fejlődés és a munka-termelékenység összefüggésének feltárása áll.

² Módszertanilag alapvető követelmény, hogy a./ egy szakágazaton belül is csak azonos tevékenységeket vagy azonos tevékenységű vállalatokat vonjunk be az összehasonlításba; b./ nemzetközi összehasonlításoknál a kibocsátást is lehetőség szerint összehasonlítható formában – pl. naturáliában – adjuk meg; c./ az értékalapú számításoknál el kell kerülni a halmozódásokat, s emiatt a „bruttó termelési érték” vagy a „forgalom” helyett célszerűbb a „bruttó hozzáadott érték” adatainak használata.

³ Ennek az állításnak az igazolásául említjük, hogy például az Eurostat 2002 évi évkönyve – amelynek adatait kívántuk felhasználni a jelen dolgozatban – az élelmiszeripari vállalatokat a következő „változatosságban” tartalmazza: Németország = 20 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató vállalatok; Görögország = 10 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató vállalatok; Írország = 3 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató vállalatok. (Eurostat Yearbook 2002 260-264 pp.)

⁴ Például a Panorama of EU-Industry '97 (Eurostat, 2002) c. kiadványban.

⁵ Lényegében ezt a módszert javasolja Húzó és húzások dilemmája c. cikkében Szabó László is. (Üzleti 7, 2003 február 17, 11 p.)

Általánosságban igaz az a megállapítás, hogy az Európai Unióban a munka-termelékenységről nemzetközi összehasonlításban készített elemzések általában elégedetlenségüknek adnak hangot. Kiemelik, hogy a munka-termelékenység növekedése – a gazdaság egészét tekintve – általában elmarad a triádok másik két tagjától, elsősorban az USA-tól:

„A lisszaboni EU-csúcstalálkozón a tagállamok vezetői célul tűzték ki, hogy az Európai Uniót a világ leginkább versenyképes gazdaságává kívánják fejleszteni. 2002-re világossá vált, hogy a kitűzött cél elérése igen nehezen halad... Az Európai Unió viszonylag alacsony termelékenység-növekedési szintje 1995 után még inkább csökkent. Ugyanakkor az Amerikai Egyesült Államok termelékenységének növekedése a kilencvenes évek során töretlen volt, sőt a jelenlegi recesszió idején is folytatódik.”⁶

A hozzáadott-érték termelés strukturális összefüggései

Makrogazdasági dimenzióban az EU termelékenységi elmaradásának fő okaként az eltérő iparstruktúra jelölhető meg, tehát az, hogy a feldolgozóipar struktúrájában kisebb arányú a high-tech ágazatok és nagyobb arányú a low-tech ágazatok aránya,^{7 8} mint az USA-ban. Az alábbiakból kitűnik hogy ennek a megállapításnak is van élelmiszeripari vonatkozása.

A high-tech ipari ágazatok ugyanis gyors és originális termék-innovációkkal jellemezhetők, s ennek feltétele a technológiai innováció is. A high-tech ipari ágazatokban a hozzáadott értéknek és a munka termelékenységének rendkívül gyors növekedése hatásában túlmutat az érintett ágazatokon, az ipar egészére nézve determinálja azt.

Az élelmiszeripari szakágazatokat az OECD iparosztályozási rendszere a low-tech ágazatok közé sorolja. Általános az a vélekedés, s ez adatokkal is alátámasztható, hogy az OECD ipar-osztályozási reendszere szerint vizsgálva

- a high-tech ágazatok hozzáadott-érték termelése nagyobb arányú, mint a közepes, vagy alacsony technológia-igényességű ágazatoké;
- a kutatás-igényes, illetőleg a skála-intenzív ágazatok hozzáadott-érték termelési aránya nagyobb, mint az erőforrás-igényes, a specializált beszállítókra utalt ágazatoké, illetőleg hogy
- a magas bérigényű ágazatok hozzáadott-érték termelési aránya nagyobb, mint a közepes, vagy alacsony bérigényűeké.

⁶ Termelékenység: az európai gazdaság versenyképességének kulcsa. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása az Európai Bizottság tájékoztatójáról. Letöltve az EuroInfoSzerviz „Európaszerver” honlapjáról 2003 április 2.-án

⁷ A Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezetének (OECD) az ipari tevékenységek osztályozására kidolgozott rendszere az iparágakat háromféle „metszetben” jellemzi: Ezek: a./ a technológiatartalom (technológia-igényesség); b./ orientáció; c./ bértartalom. Forrás: Panorama of EU Industry '97, 100 p. Eurostat, Brüsszel, 2002. Az 1981 és 1992 közötti időszakra végzett elemzések szerint rendkívül nagy eltérés volt az egyes iparágak között a hozzáadott érték termelés éves átlaga tekintetében, és pedig a high-tech, a speciális beszállítókra utalt, illetőleg a tudásalapú és a közepes vagy magas bértartalmú iparágak javára.

⁸ A high-tech ágazatok közé sorolják az űrhajózási technikát, a repülőgépgyártást, az információ-technológiai berendezések és műszerek gyártását és a gyógyszeripart. A low-tech ipari ágazatok közé az olyan, többnyire „hagyományos” tevékenységek tartoznak, mint a textilipar, de az élelmiszeripar is.

Az élelmiszeripari tevékenységet az OECD-szemponatok szerint minősítve legegyszerűbben a relatív különbségeket vehetjük szemügyre. E szerint az élelmiszeripari tevékenységek az alacsony (vagy egyes gyártási ágak legfeljebb a közepes) technológia-igényességgel, alacsony kutatás-igényességgel és alacsony bérigénnyel jellemezhetők. Ebből következően arra lehetne következtetni, hogy az élelmiszeripari termelésben általában és törvényszerűen alacsony hozzáadott-érték termelésre számíthatunk.

Alább bemutatjuk, hogy ez nincs így. Nem általános és nem törvényszerű az élelmiszeripari hozzáadott-érték termelés alacsony foka; tevékenységenként és országonként vizsgálva nagyon is eltérő, differenciált képet kapunk a hozzáadott érték-termelés tényleges arányairól.

Ami már most a hozzáadott-érték adatokból számítható termelékenységi mutatókat illeti, ismét egy módszertani feltétellel találkozunk. Mezo-ökonómiai (szakágazati) dimenzióban, az európai integráció egészére nézve ugyanis úgy vizsgálható hitelesen,

- ha az a tagországok mindegyikében a vállalkozások teljes körére (vagy legalább is meghatározó hányadára, vagy azonos körére) kiterjedő információ-gyűjtésen alapszik,
- ha azonos tartalmú információk kerülnek gyűjtésre a vállalati körben és azonos metodikával kerülnek feldolgozásra.

E két feltételnek – ismereteink szerint – az ez ideig publikált elemzések egyike sem felel meg. Ám a módszertani hiányosságokkal készült adatgyűjtések és elemzések is egyértelműen azt tükrözik, hogy az Európai Unióban a munka termelékenysége hosszú távon nem javult, sőt bizonyos, rövidebb periódusokban romlott is. (Az 1987-1994 közötti időszakban az USA élelmiszeriparához viszonyítva az exportpiaci termékek előállításának termelékenysége 12,4 százalékkal, a belpiaci értékesítésű termékek előállításának termelékenysége pedig 11,3 százalékkal romlott.⁹ Továbbá: 1995-ben például még 22,8 %-os volt a hozzáadott érték-arány a bruttó termelésen belül,¹⁰ s ez 1998-ban 20 %-ra csökkent.)

Létezik azonban az EU-ban az élelmiszeripari vállalkozások kiválasztott körére vonatkozó olyan elemzés-sorozat, amely – célzottan - a kis-, és közepes méretű vállalkozások versenyképességi esélyeit elemezte az egységes belső piacon.¹¹ Ez az elemzés olykor nagyobb tevékenységi bontású adatgyűjtésre (például termékcsoportra) is alapozott, mint a hazai fogalmak szerinti szakágazat. Az így publikált alapadatokból végzett számításaink viszont annyira meglepő eredményeket adtak, hogy azokat nem is kívántuk publikálni addig, amíg a módszertan felülvizsgálatára sort nem kerítettünk.¹²

⁹ Forrás: Panorama of EU-Industry '97, Brüsszel, 2000, 3-2 p.

¹⁰ Ugyanott

¹¹ Impact on manufacturing processed foodstuffs. The Single Market Review, Subseries 1: Volume 7. European Commission, 2000

¹² Ismereteink szerint ez ideig a közös módszertan kialakítására sem került sor az Európai Unióban. Erre utal az EGSZB állásfoglalása is, amely a módszertani kérdéseket viszonylag nagy terjedelemben tárgyalja. (Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása az Európai Bizottság tájékoztatójáról. Letöltve az EuroInfoSzerviz „Európaszerver” honlapjáról 2003 április 2.-án)

Néhány adat az Európai Unió élelmiszeriparáról.

Az Európai Unió feldolgozóipari ágazatainak sorában az élelmiszeripar a termelési érték tekintetében a legelső, a foglalkoztatott létszám tekintetében a második, az extra-EU exportban a hatodik, az extra-EU importban pedig a 10. helyen áll. Ám az is ismert, hogy az Európai Unió jelenlegi egyes tagállamai igen differenciált szerepet játszanak az Unió élelmiszeripari termelésében. Ezt mutatjuk be az 1. táblán

1. táblázat Az EU-tagországok csoportosítása az 1998 évi élelmiszeripari termelés nagyságrendje szerint

Megnevezés	Országok és forgalom, millió €
< 10 milliárd €	Luxemburg (601,7), Görögország (6 555, 9), Finnország (8 031,9)
10,1-50,0 milliárd €	Portugália (10 254,0); Ausztria (12 246,0); Svédország (13 394,8); Írország (16 204,6); Dánia (17 940,7); Belgium (27 101,9); Hollandia (47 853,3);
50,1-100,0 milliárd €	Spanyolország (64470,4); Olaszország (95 355,3);
> 100 milliárd €	Franciaország (138 852,9); Németország (131 209,7); Egyesült Királyság (108 656,0)

Hozzáadott-érték számítások

Az Európai Unió 15 tagországának élelmiszeripara 1998-ban 698.7 milliárd euro forgalmat ért el. Ugyanebben az évben az élelmiszeriparban előállított hozzáadott érték 146,5 milliárd euro volt, azaz a forgalomra vetítve kereken 20 %-os. Az egyes tagországokban – az élelmiszeripar fejlettségétől függően – elég nagy szélsőségek között ingadozott a hozzáadott érték összege, de aránya is.¹³ Ezt az 2. táblázatban mutatjuk be, míg az alapadatokból számított fajlagos mutatókat a 3. táblázaton.

A 3. táblázatban bemutatott adatok alapján nagy biztonsággal állapítható meg, hogy az Európai Unió egyes tagállamainak élelmiszeripari termelésében nagyfokú termelékenységi különbségeket tapasztalhatunk. (Ezekből az adatokból azonban itt nem vezethető le a termelékenység-változás dinamikája, minthogy a munkaköltségek változására – amellyel a létszámot korrigálni lehetett volna – nem tudunk adatokat beszerezni.)

¹³ Bruttó termelési érték-adatokat nem sikerült feltárni az egyes EU-tagországok élelmiszeriparára vonatkozóan. Tekintettel azonban arra, hogy ezeket a hozzáadott-érték arányokat, illetőleg különbségeiket itt csupán demonstrációs céllal mutatjuk be, megengedhetők tartottuk, hogy a hozzáadott érték-termelést ne a bruttó termelési értékre, hanem az attól kissé eltérő forgalomra vonatkoztassuk.

2. táblázat Az Európai Unió tagországok élelmiszeriparának fontosabb adatai

Tagországok	Forgalom, millió €	Hozzáadott érték, millió €	Létszám, fő	Munka-költség, millió €
Belgium	27101,9	5089,3	102473	2986,1
Dánia	17940,7	4360,3	89113	2621,2
Németország	131209,7	26689,0	587593	17366,6
Görögország	65559,0	1891,9	53613	961,1
Spanyolország	64470,4	13246,5	373385	6987,0
Franciaország	138852,9	25105,6	619740	16693,4
Írország	16204,6	3631,2	47162	1238,1
Olaszország	95355,3	18045,8	444278	9070,3
Luxemburg	601,7	185,9	4208	99,4
Ausztria	12246,0	3421,6	82835	2320,4
Portugália	10254,0	2104,2	111296	1121,4
Finnország	8031,9	2005,7	44271	1305,6
Svédország	13394,8	3288,3	69839	2244,7
Hollandia	47853,3	9308,7	n.a.	4720,1
Egyesült Királyság	108656,0	28162,7	n.a.	13782,2

Forrás: Eurostat Yearbook 2002, 260-264 pp.

3. táblázat Az egy főre jutó forgalom, a hozzáadott érték és a munkaköltség az Európai Unió tagországok élelmiszeriparában¹⁴

Tagország	Az egy főre jutó		
	forgalom	hozzáadott érték	Munkaköltség ^{a/}
	ezer euro-ban, 1998-ban		
Belgium	264,5	49,6	29,1
Dánia	201,3	48,9	29,4
Németország	223,3	45,4	29,5
Görögország	122,3	35,2	17,9
Spanyolország	172,6	35,4	18,7
Franciaország	224,0	40,5	26,9
Írország	343,6	77,0	26,2
Olaszország	214,6	40,6	20,4
Luxemburg	142,9	44,1	23,6
Ausztria	147,8	41,3	28,0
Portugália	92,1	18,9	10,0
Finnország	181,4	45,3	29,5
Svédország	191,7	47,0	32,1

a/ Munkabér, béren kívüli juttatások és közterhek

Az Eurostat által publikált hivatalos adatok az élelmiszer-, ital-, és dohánygyártási ágazatok az 1985-1995 közötti évtizedben a munkanélküliség növekedéséhez 5,93 százalékkal járultak hozzá, amely 244 ezer főnek a termelésből való kikapcsolódását jelentette.^{15 16} Ezen adatokból bátran következtethetnénk az élelmiszeripari termelékenységi növekedésére, ám ágazatunkra is igaz az, hogy ez a növekedés nem elégséges ütemű.

¹⁴ Az alapadatokat az 1. sz. függelék tartalmazza. Forrás: Eurostat Yearbook 2002, 260-264 pp.

A statisztikai adatok alapján követhető, hogy az egy főre jutó hozzáadott érték termelés az Európai Unió élelmiszeriparában az 1992 évi, mintegy 42 ezer euróról 2000-ben mintegy 45 ezer euro-ra növekedett, s a növekedés éves dimenzióban az 1 %-ot sem érte el.

Tudnivaló azonban, hogy az Európai Unió élelmiszeriparában a nagy léptékű változások már 1992-ig lezajlottak. Ezek a változások a vállalati átlagméretek növekedését és a foglalkoztatott létszám csökkenését (mely utóbbi a termelékenység növekedésére közvetlenül hat) egyaránt érintették. Kiváltképpen nagyok voltak a változások a kisipari jellegű élelmiszeripari szakágazatokban:

- A sütőipart kivéve, (amelynél sem a vállalkozások száma, sem a foglalkoztatottak száma nem változott lényegesen a 15 esztendő alatt) a többi 6 szakágazatban a vállalatok számában mintegy 32 %-os csökkenés következett be (8710-ről 5945-re);
- A foglalkoztatottak száma mintegy 27 %-kal csökkent ugyanebben a szakágazati körben (839 ezer főről 613 ezer főre);
- A 6 szakágazat átlagában valamelyest nőtt az egy vállalatra jutó foglalkoztatott létszám is (mintegy 7 %-kal, 96,3 főről 103,1 főre).

Ezek az átlagszámokon túl a vállalatok számának nagyobb mértékű csökkenése volt megfigyelhető a szesziparban (1257-ről 461-re, azaz 74 %-kal); az édesiparban (2030-ról 1180-ra, azaz 42 %-kal); az üdítőital-, és ásványvíziparban (1970-ről 1166-ra, azaz mintegy 40 %-kal); továbbá a söriparban (996-ról 616-ra, azaz ugyancsak mintegy 40 %-kal).

Az egy üzemre jutó foglalkoztatott átlagléttség létszám változása ugyancsak elég nagy eltérésekkel valósult meg az egyes szakágazatokban és rendkívül nagyok az eltérések ugyanazon szakágazaton belül is, az egyes tagországokban.

Ezek az üzemméret-kérdések különben akkor válnak a munka-termelékenység vizsgálata szempontjából igazán érdekessé, ha azt is megvizsgálhatnánk: érvényesül-e a méretgazdaságosság előnye a termelékenység tekintetében is (nem csak az önköltségben). Ennek megállapítására azonban csak közvetett lehetőségeink vannak de ennek az összefüggésnek a vizsgálata nem is fér bele a jelen dolgozat keretei közé.

Hozzáadott érték-arány és munka-termelékenység a magyar élelmiszeriparban

A publikált statisztikai adatokból számíthatóan a magyar élelmiszeripari ágazatokban előállított hozzáadott érték aránya a kibocsátásból 1992 és 2000 között 20,8 százalék, illetőleg 24,7 százalék között változott (4.táblázat) Az időszak első felében találtunk nagyobb, míg a második felében kisebb arányokat. *Fontos leszögezni, hogy ezek az arányok nem maradnak el az Európai Unió élelmiszeriparának átlagától, sőt 1-2 százalékponttal felette vannak.*

¹⁵ Panorama of EU Industry, 81 p. Az ugyancsak low-tech ágazatnak minősülő textilipar leépülése a munkanélküliség növekedéséhez 20,02 százalékkal járult hozzá.

¹⁶ Ez azonban lényegesen nagyobb szám, mint amelyet az 5. lábjegyzetben idézett forrásból fentebb idéztünk. Ott 87 ezer fős csökkenést közöltek.

4. táblázat Kibocsátás, hozzáadott érték és foglalkoztatott létszám a magyar élelmiszeriparban

Év	Élelmiszer- és italgyártás			Dohánytermékek gyártása		
	Kibocsátás	Hozzáadott érték	Létszám,	Kibocsátás	Hozzáadott érték	Létszám,
	folyóáron, millió Ft.		ezer fő	folyóáron, millió Ft.		ezer fő
1991	509,8	113,0	n.a.	10,9	3,3	n.a.
1992	510,2	120,7	180,6	14,5	3,3	3,0
1993	565,4	139,8	151,6	18,4	3,8	3,0
1994	682,5	160,8	141,7	23,7	6,3	2,0
1995	890,5	191,6	130,7	26,6	4,8	2,4
1996	1101,7	232,4	120,9	36,3	10,0	2,2
1997	1285,6	267,5	114,4	39,6	11,9	2,1
1998	1430,9	303,0	117,5	46,8	13,3	2,0
1999	1409,8	295,4	127,5	62,5	22,4	2,0
2000	1760,4	371,3	120,7	68,5	23,0	2,0
2001	n.a.	n.a.	118,0	n.a.	n.a.	2,0

Forrás: KSH Statisztikai Évkönyvek adatai

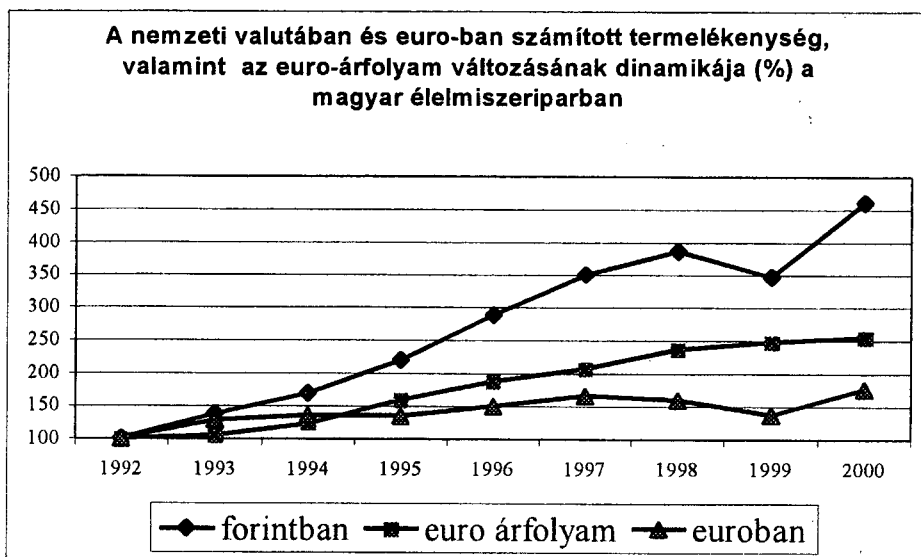
Ami lényegesen kedvezőtlenebb a kép, ha az előállított bruttó hozzáadott érték-tömeget a foglalkoztatott létszámmal osztva kvázi-termelékenységi mutatót számítunk, s az így kapott értéket hasonlítjuk az Európai Unió élelmiszeriparának megfelelő adataihoz. Az 1992 és 2000 közötti időszak elejétől fogva az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték (összehasonlító áron számítva) több, mint 4,6-szorosára nőtt (az 1992 évi 668,3 ezer Ft/fő értékről 2000-ben 3076 ezer Ft/fő értékre).

5. táblázat Egy főre jutó hozzáadott érték termelés a magyar élelmiszer- és italgyártásban

Év	ezer Ft.	euro árfolyam	euro/fő
1992	668,3	102,1	6680
1993	922,1	107,5	8577
1994	1134,8	124,8	9092
1995	1465,9	162,65	9012
1996	1922,2	191,15	10056
1997	2338,2	210,9	11087
1998	2578,7	241,0	10700
1999	2316,8	252,8	9164
2000	3076,2	260,04	11831

Forrás: a KSH Statisztikai Évkönyvek adatai alapján saját számítás

Az összehasonlíthatóság érdekében a magyar nemzeti valutát a mindenkor hivatalos árfolyamon euro-ra átváltva azonban lényegesen kisebb növekedést tapasztalunk, s az eredményként kapott munka-termelékenységi mutató lényegesen elmarad az uniós átlagtól. (1. ábra)

1. ábra A nemzeti valutában és euro-ban számított termelékenység, valamint az euro-árfolyam változásának dinamikája (%) a magyar élelmiszeriparban

Forrás: A 4. és 5. táblázatban közölt KSH adatok alapján saját számítás

2000-ben érte el legmagasabb szintjét az egy fő által előállított bruttó hozzáadott érték a magyar élelmiszeriparban, ez 11 831 euro volt. Tehát még Portugália szintjét sem éri el és egyharmada-egynegyede a fejlettebb EU-tagállamokban regisztrált, a 3. táblázaton bemutatott értékeknek.¹⁷

A kutatási eredmények értékelése és a további kutatási feladatok.

Vizsgálataink kétséget kizáróan igazolják, hogy a magyar élelmiszeripari munkatermelékenység lényegesen alacsonyabb színvonalú az EU-tagországokénál. Az eltérést a jelenlegi statisztikai módszertan (amely a bruttó termelési értékre vetíti a foglalkoztatott létszámot) a valóságosnál kisebbnek mutatja.

Az EU-csatlakozás közelsége miatt sürgető igény, hogy ennél pontosabban határozzuk meg a magyar élelmiszeripar versenypozíciót olyan tekintetben is, mint a munka termelékenysége. A hozzáférhető adatok ugyanis a magyar és az EU-adatok között olyan nagy mértékű különbségeket jeleznek, amelyeknek a valósághűségét ellenőrizni, az eltéréseket pedig magyarázni kellene tudni. Azt azonban csak további, alapos, tudományos igényű elemzések tisztázhatják, mekkora is ez az elmaradás valójában és milyen okokra vezethető vissza. Valójában ez jelentene municiót a vállalati körnek is, a csatlakozási előkészületek során.

¹⁷ Kontroll-adat gyanánt használtunk fel korábbi külföldi adatokat a szakirodalomból. Ezek szerint Ausztriában 1991-ben 62,9 ezer dollár, az USA-ban 1958-ban 18,7 ezer dollár, 1980-ban pedig 34,3 ezer dollár volt az egy fő élelmiszeripari foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték. Forrás: Panorama of EU-Industry '97, illetve Greig W. Smith : 1984: Economics and Management of Food Processing, AVI Publishing Company, INC. Westport, Connecticut 1984

Az EU-ban használt módszertannal (bruttó hozzáadott érték/létszám) realisabb megközelítés lehetséges, és ezzel talán nyilvánvalóvá válik az is, hogy a termelékenység növeléséhez nem elegendő a fajlagos munka-ráfordítások csökkentése, de kulcsfontosságú a bruttó hozzáadott érték növelése is.